

doch bracht hen er toe deze niet hem, maar zijn leidslieden toe te schrijven: het gouvernement doet alles — klaagt Bilderdijk reeds in '15 — om den koning het hart van de natie te ontscheuren¹⁾. Volgens Dirk van Hogendorp is hij een werktuig van de mannen van 1795, „de openbare vijanden van God en alle vorstelijke macht”; het gezag, dat hii in de kerk voert, is hem eenig en alleen geworden, doordat de partij van Dermout, Janssen, Donker Curtius en Broes het hem heeft opgedrongen en — in '28 is de jonge Van Hogendorp zoo ver, dat hij dat er aan toevoegt — „de Koning er nu juist niet bedroefd om was van deze gelegenheid ter uitbreiding van zijn gezag zoo gemakkelijk gebruik te kunnen maken”²⁾. In dezen kring houdt men zijn hoop gevestigd op den Prins van Oranje; men leeft „in de verwachting in hem eenmaal het werktuig der verlossing te zien uit de tegenwoordige verdrukking”³⁾.

Wat men tegen de regeering heeft, is in 't algemeen haar meegaan met de beginselen, waartegen Da Costa zijn „Bezwaren” inbracht. Bijzondere grieven zijn het prijsgeven der nationaliteit — „de koning vermag niet de existentie der natie op te heffen”, schrijft Bilderdijk, als ter wille van de Belgen in het nationale wapen de Nederlandsche door den Nassauschen leeuw vervangen wordt⁴⁾ — voorts het niet-herstellen der Gereformeerde kerk⁵⁾, het gezag van

opstijgen: „Wij leden misschien niet minder onder Napoleon, maar wij wierden toch in alles zoo niet getergd!”

¹⁾ Gedenkstukken 1813—15 p. 861—2; cf. Brieven uitgegeven door Tydeman, II p. 148.

²⁾ Gedenkstukken 1825—30, II p. 889, 873.

³⁾ Gedenkstukken 1815 25, III p. 460; zie ook p. 453 en 1825—30 II p. 924. Bilderdijk wenschte vóór zijn dood den kroonprins nog wel eens te spreken (Brieven uitgegeven door Tydeman II p. 153). Cf. Byvanck, De jeugd van Isaäc da Costa, I p. 119 sqq, II p. 238 sqq.

⁴⁾ Gedenkstukken 1813—15 p. 867.

⁵⁾ Willem aan Dirk van Hogendorp, Gedenkstukken 1815—25, III p. 453: „1795 heeft ons volksbestaan ontbonden, althans voor zoover het in de Hervormde kerk gevestigd was. Onze tempel is gesloopt, de tabernakel vervoerd, kerk en staat gescheurd, beide den vijanden prijsgegeven en ten prooi aan de heidenen!” Ib. p. 458 (naar aanleiding van